

Methotrexaat (MTX) bij de ziekte van Crohn en Colitis Ulcerosa

Uw behandelend arts heeft met u gesproken over het gebruik van Methotrexaat (MTX). In deze folder krijgt u informatie over de werking en het gebruik van dit medicijn en hoe u moet handelen in geval van bijwerkingen. Deze folder is echter geen vervanging van de bijsluiter. Heeft u na het lezen van deze folder nog vragen, dan kunt u daarmee bij uw behandelend arts of IBD verpleegkundige terecht.

Algemeen

Tot nu toe is de oorzaak van de ziekte van Crohn en Colitis Ulcerosa niet bekend. Elke behandeling met medicijnen is gericht op het onderdrukken van ontstekingsreacties. Dit leidt tot vermindering van klachten en verkleint de kans op complicaties die zich bij deze ziekte voor kunnen doen. De ziekte geneest niet door de behandeling met medicijnen. Na het afbouwen van of stoppen met deze medicijnen kunnen de klachten weer terug komen.

Wat is Methotrexaat

Uw behandelend arts schrijft MTX voor wanneer andere medicijnen niet of onvoldoende hebben geholpen. MTX behoort tot de groep immunosuppressiva. Dit zijn geneesmiddelen die de natuurlijke afweer onderdrukken en op deze wijze de ontsteking in de darm afremmen. MTX kan in combinatie met andere medicijnen worden voorgeschreven.

Methotrexaat kan ook voorgeschreven worden om te voorkomen dat het lichaam antistoffen aanmaakt tegen de gekozen biological.

MTX is een cytostaticum: een stof die bij de behandeling van sommige soorten kanker wordt gebruikt. Omdat is gebleken dat MTX ook de groei remt van niet- kwaadaardige cellen heeft het middel een gunstig effect op de ziekte van Crohn. De dosering van MTX is bij de ziekte van Crohn veel lager dan bij de behandeling van kwaadaardige aandoeningen. Hierdoor zullen de bijverschijnselen ook minder vaak voorkomen en milder van aard zijn.

Effect van Methotrexaat

Effecten van Methotrexaat kunnen binnen 4 tot 8 weken merkbaar zijn. Er zijn echter ook patiënten bij wie de behandeling pas later effect heeft. Bij goed effect wordt de MTX langdurig voorgeschreven.

Voor de start

informeer uw arts altijd indien er sprake is van een of meer van onderstaande omstandigheden.

- Een infectie op 1 plaats op uw lichaam (zoals een zweer op het been)
- Een infectie in uw hele lichaam (zoals griep)
- Een langdurige of steeds terugkerende infectie
- Een neurologische aandoening (zoals MS, ALS)

Methotrexaat (MTX) bij de ziekte van Crohn en Colitis Ulcerosa

- Hartproblemen, zowel nu als in het verleden
Gebruik van andere medicatie. Neem altijd een lijstje mee naar uw behandeld arts of verpleegkundige met daarop alle huidige medicatie.
- Besmetting met Tuberculose in het verleden.

Voorbereiding start Methotrexaat

Om de ernst van de ziekte van Crohn verder te beoordelen wordt de ontlasting onderzocht op calprotectine. Dit is een ontstekings eiwit die in de ontlasting voorkomt en een aanwijzing geeft over de ernst van de ontsteking. Ook kan uw ontlasting getest worden op bepaalde bacteriën.

Omdat MTX het afweersysteem onderdrukt, kunnen bepaalde ziekten plotseling actief worden, bijvoorbeeld Tuberculose (TBC) en hepatitis (besmettelijke leverontsteking). Je kunt deze ziekten meedragen zonder dat je hiervan klachten hebt. Bij alle patiënten wordt voor de start met MTX gekeken of er een vroegere besmetting heeft plaatsgevonden met tuberculose. Dit wordt gedaan met een huidtest (Mantouxtest), bloedafname (IGRA) en een longfoto. Een eventuele besmetting met hepatitis wordt getest via bloedafname.

Vaccinaties (inenting)

Vaccinaties zijn minder effectief als u MTX gebruikt. Ook als u bent ingeënt voordat u MTX gaat gebruiken, bent u mogelijk minder goed beschermd. Hou hier altijd rekening mee. Vaccinaties met een vaccin dat bestaat uit verzwakte levende virussen of bacteriën, worden ontraden bij het gebruik van MTX. Denk hierbij aan een gele koorts-vaccinatie, een Tuberculose-vaccinatie (BCG), een vaccinatie tegen Bof, Mazelen, Rode hond (BMR), een vaccinatie tegen Rota-virus, een vaccinatie tegen Varicella (waterpokken) of Tyfusvaccinatie.

Als een van deze vaccinaties toch nodig is, raadpleeg altijd eerst uw arts of de IBD verpleegkundige.

Pneumokokken vaccinatie

De pneumokok is een bacterie die vaak voorkomt in de bovenste luchtwegen zonder ziekte te veroorzaken. Omdat u een iets verminderde weerstand heeft tegen infecties, heeft u een iets grotere kans dat u ziek wordt van deze bacterie.

Wij adviseren daarom een pneumokokkenvaccinatie. Deze wordt gegeven door de IBD verpleegkundige.

Griep prik

U komt in aanmerking voor de (gratis) griep prik, omdat u een iets verminderde weerstand tegen infecties heeft. Hiervoor kunt u bij uw huisarts terecht. De griep prik beschermt niet tegen alle griepsoorten die er bestaan.

Methotrexaat (MTX) bij de ziekte van Crohn en Colitis Ulcerosa

Gebruik Methotrexaat

MTX bestaat in de vorm van tabletten en onderhuidse injecties. Bij de ziekte van Crohn worden vooral de onderhuidse injecties voorgeschreven. Tabletten hebben bij de ziekte van Crohn een onvoldoende en wisselende werking.

De MTX injectie wordt eenmaal per week gegeven, op dezelfde dag van de week. De injectie wordt toegediend door u zelf of een partner/familielid. U ontvangt de spuitinstructie van de IBD verpleegkundige.

Foliumzuur

Om bijwerkingen als misselijkheid, braken, verminderde eetlust, diarree en ontsteking van het mondslijmvlies te verminderen schrijft de arts foliumzuur voor. Foliumzuur is een vitamine (B11) en wordt eenmaal per week gebruikt, 1 tot 3 dagen na de injectie

Bijwerkingen

Het gebruik van MTX kan leiden tot een aantal bijverschijnselen die van korte duur zijn of snel verdwijnen na het stoppen van de medicatie. Na de injectie MTX kunt u last krijgen van:

- Misselijkheid, braken, verminderde eetlust, diarree.
- Ontsteking van mondslijmvlies.
- Leverfunctiestoornissen. Hier merkt u zelf meestal niets van. Uw bloed wordt daarom extra gecontroleerd.
- Verhoogde kans op infecties door een stoornis in de bloedaanmaak. Ook hierop zal uw bloed regelmatig gecontroleerd worden.
- Lusteloosheid, vermoeidheid

Zeer zeldzaam voorkomende bijwerkingen zijn:

- Haaruitval (meestal mild en niet blijvend)
- Oogklachten, meestal ontstekingen van het oogslimvlies.
- Zweren in maag of darm
- Menstruatiestoornissen

Naast bijwerkingen, die relatief vaker voorkomen, zijn er ook bijwerkingen als koorts en huiduitslag, die minder vaak voorkomen. Bij ieder vermoeden van bijwerkingen neemt u contact op met de IBD verpleegkundige of behandelend arts.

Contact opnemen

Als u koorts, koude rillingen, kortademigheid, een gele huid, snel blauwe plekken en/of bloedneuzen heeft, neemt u dan contact op met uw behandelend arts of IBD verpleegkundige. Buiten kantooruren belt u met de Huisartsenpost.

Controles

Voor een veilig beloop van de behandeling is het noodzakelijk dat u zich houdt aan de poliklinische afspraken die met u worden gemaakt.

Methotrexaat (MTX) bij de ziekte van Crohn en Colitis Ulcerosa

Ook is het noodzakelijk om regelmatig bloedonderzoek te laten doen. Deze controles zijn nodig om het effect van de behandeling te kunnen volgen. De IBD verpleegkundige zal u begeleiden bij het starten met de MTX. Dit zal zij doen aan de hand van het volgende schema:

Voordat u start met MTX:

- Bloedonderzoek naar hepatitis.
- Longfoto, mantouxtest, IGRA, afspraak longarts om uit te sluiten dat u TBC heeft.

Nadat u gestart bent, wordt er bloed afgenomen op de volgende momenten:

- 2 weken na start MTX
- 6 weken na start MTX
- 12 weken na start MTX

Indien nodig kan van dit schema worden afgeweken

Interactie met andere geneesmiddelen

MTX in combinatie met alcohol

Alcohol in combinatie met MTX verhoogt het risico op leverfunctiestoornissen. Gebruik bij voorkeur niet meer dan 1 alcoholische consumptie per dag.

MTX in combinatie met zonlicht

Er kan een iets verhoogde gevoeligheid zijn voor zonlicht. Ga niet onbeschermd zonnebaden en gebruik bij fel zonlicht altijd een zonnebrandcrème met hoge beschermingsfactor.

MTX in combinatie met Antibiotica

Meld altijd dat u met MTX wordt behandeld wanneer uw arts een behandeling met antibiotica wil starten. Sommige soorten mogen niet gecombineerd worden.

MTX in combinatie met pijnstillers

Het gebruik van sommige pijnstillers(NSAID's zoals ibuprofen, naproxen en diclofenac) kunnen de werking van MTX in het lichaam verhogen. Hierdoor neemt de kans op bijwerkingen toe.

MTX in combinatie met ontstekingsremmers.

Ciclosporine (neoral) versterkt de bijwerkingen van MTX. Alleen samen gebruiken als uw arts uitdrukkelijk heeft gezegd dat dit de bedoeling is.

Zwangerschap

Onderzoek heeft aangetoond dat MTX schadelijk kan zijn voor het (ongeboren) kind. MTX wordt daarom niet gegeven bij zwangerschap of borstvoeding.

Methotrexaat (MTX) bij de ziekte van Crohn en Colitis Ulcerosa

Zowel door mannen als vrouwen dient bij gebruik van MTX gezorgd te worden voor goede betrouwbare anticonceptie en deze nog minstens 3 maanden na beëindiging van het gebruik van MTX voort te zetten. Indien u een kindervens heeft, bespreek dit dan tijdig met uw arts of IBD verpleegkundige.

Extra aandachtspunten

Operatief of tandheelkundige ingrepen:

Vertel vooraf aan uw chirurg of tandarts als u een operatie of tandheelkundige ingreep moet ondergaan.

Hoe krijgt u het in huis

Nadat uw behandelend arts een recept heeft geschreven kunt u de MTX ophalen bij de poliklinische apotheek van het Ziekenhuis.

Hoe bewaren?

Bewaar buiten het zicht en bereik van kinderen, bij een temperatuur lager dan 25 graden op een donkere en droge plek. Nooit invriezen!

Vakantie

Als u met het vliegtuig reist, neem de spuiten dan mee in de handbagage. De temperatuur in het bagageruim is vaak erg laag en de kans op bevriezing bestaat. Zorg voor een geldig medicijnpaspoort. Dit is verkrijgbaar bij de apotheek.

Naaldencontainer

Direct na het injecteren doet u de spuit in de naaldencontainer. Deze mag niet weggegooid worden bij het huisafval. Als de naaldencontainer vol is, kan deze omgewisseld worden bij de apotheek.

Morsen

Wanneer u injectievloeistof morst op bijvoorbeeld meubilair of tapijt dan kunt u de vloeistof direct afnemen met een tissue en daarna het oppervlak met water reinigen. Komt de vloeistof in aanraking met uw kleding, dan kunt u deze het beste direct wassen in de wasmachine.

Bij contact met de huid en/of ogen moet u 10-15 minuten grondig spoelen met water en daarna contact opnemen met de huisarts.

Prikaccident

Het is mogelijk dat de mantelzorger zich prikt aan de naald tijdens het toedienen of opruimen van de spuit MTX. Laat in dat geval het wondje goed uitbloeden, door vlak naast de wond te drukken. Dit om eventuele MTX te verwijderen. Spoel het wondje met lauw kraanwater uit. Neem vervolgens contact op met de huisarts

Methotrexaat (MTX) bij de ziekte van Crohn en Colitis Ulcerosa

Contact

Treden er thuis complicaties of problemen op, neem dan contact op met de IBD verpleegkundige, polikliniek of Huisartsenpost.

Vragen?

Als u na het lezen van deze folder nog vragen heeft, kunt u contact opnemen met de IBD verpleegkundige via MijnZHA of onderstaand telefoonnummer.

Belangrijke telefoonnummers

- Ziekenhuis Amstelland
Telefoonnummer 020- 755 7000
- Polikliniek Maag-, darm en leverziekten
Telefoonnummer 020- 755 7023
- IBD verpleegkundige, voor het maken van een (telefonische) afspraak
Telefoonnummer 020- 755 7023
- Huisartsenpost Amstelland
Telefoonnummer 020- 456 2000
- Dagbehandeling
Telefoonnummer 020- 755 6637